

ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ

Νίκος Κ. Αλιβιζάτος

ΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ που προκάλεσαν οι γνωστές δηλώσεις του υπουργού Εξωτερικών για το δικαίωμα των τουρκογενών μουσουλμάνων της Θράκης να αυτοπροσδιορίζονται και ως Τούρκοι έδειξαν πόσο ανέτοιμοι είμαστε να συζητήσουμε νηφάλια την πρόκληση της πολυπολιτισμικότητας. Δεν θα σταθώ στα επιχειρήματα των «υπερπατριωτών» παντός τόνου και ύφους οι οποίοι, από το ένα άκρο του πολιτικού φάσματος έως το άλλο, δεν συνεισφέρουν επιχειρήματα αλλά κραυγές. Ούτε στις καταγγελίες ορισμένων περί εξαμερικανισμού της ελληνικής διπλωματίας από «διεθνιστές τεχνοκράτες» οι οποίοι, δήθεν, αν και δεν μιλούν καλά-καλά τα ελληνικά, καταφέρνουν παρά ταύτα να επιφέρουν βαθιές αλλαγές σε πάγιες θέσεις της χώρας.

Θα με απασχολήσει, αντίθετα, ένα επιχείρημα με συνταγματικές προεκτάσεις, που υποστηρίχθηκε από έγκυρες γραφίδες τον τελευταίο καιρό με αρκετή πειστικότητα. Η Ελλάδα, σύμφωνα με την άποψη αυτή, δεν μπορεί να συγκριθεί με τις Ηνωμένες Πολιτείες, ούτε με τις άλλες χώρες υποδοχής μεταναστών (Καναδάς, Αυστραλία, κ.ά.). Διότι, σε αντίθεση με εκείνες, δεν εισήγαγε αλλά εξήγαγε μετανάστες. Έτσι, στη νεότερη ιστορία της, διαμορφώθηκε ως κράτος-έθνος πάνω σε ομοιογενές πολιτισμικό υπόβαθρο και όχι ως κράμα διαφορετικών πολιτισμών.

Επί πλέον συνεχίζει το αυτό επιχείρημα, ακόμη και αν δεν υπήρχε, η νεοελληνική πολιτισμική ομοιογένεια θα έπρεπε να ανακαλυφθεί. Διότι, στο σταυροδρόμι τόσων ρευμάτων και πολιτισμών, μόνον αυτή μπορεί να εξασφαλίσει την επιβίωση της χώρας. Κατά συνέπεια, καταλήγει η σχολιαζόμενη άποψη, ακόμη και αν ήταν θεωρητικά ορθό, το μοντέλο της πολιτισμικής πολυφωνίας δεν μας κάνει. Ας το κρατήσουν οι Αμερικανοί για τους μαύρους τους, τους ινδιάνους τους και τους Ιρλανδούς τους.

Από την σκοπιά του συνταγματικού δικαίου, το επιχείρημα αυτό δεν ευσταθεί. Γιατί παραβλέπει ότι η ανοχή προς τον πολιτισμικά διαφορετικό είναι πρωτίστως ζήτημα σεβασμού ατομικών δικαιωμάτων. Η απαγόρευση των διακρίσεων με βάση το χρώμα της επιδερμίδας, την καταγωγή, την γλώσσα ή την θρησκεία δεν αποτελεί ιδιαιτερότητα των «εκ γενετής» πολυπολιτισμικών χωρών, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά δεσμευτικό κανόνα του διεθνούς δικαίου, συστατικό γνώρισμα και κατάκτηση κάθε

σύγχρονου συνταγματικού κράτους που θέλει να σέβεται τον εαυτό του.

Όμως, οι υποστηρικτές του σχολιαζόμενου επιχειρήματος ενδέχεται να εννοούν κάτι διαφορετικό. Ότι δηλαδή, η ίση μεταχείριση των πολιτιστικά διαφορετικών δεν σημαίνει και ενθάρρυνση της διαφορετικότητάς τους. Άλλο σεβασμός των ατομικών δικαιωμάτων των μελών των μειονοτήτων, λένουν, και άλλο επίσημη αναγνώρισή τους ως τέτοιων με θετικά μέτρα υπέρ αυτών. Πολύ περισσότερο που, όπως προσθέτουν, ακόμη και στις Ηνωμένες Πολιτείες, οι θετικές διακρίσεις υπέρ των διαφόρων μειονοτικών ομάδων τείνουν σήμερα να εξαλειφθούν, μετά τις υπερβολές στις οποίες αυτές οδήγησαν κατά τις τελευταίες δεκαετίες.

Αν αυτό είναι το νόημα των επιφυλάξεων που διατυπώθηκαν για τις δηλώσεις του κ. Γ. Παπανδρέου, η απάντηση δεν είναι δυσχερής. Ο σεβασμός της θρησκείας και της γλώσσας των μειονοτικών της Θράκης, με την λήψη θετικών μέτρων υπέρ αυτών από το κράτος, όπως η λειτουργία μειονοτικών σχολείων, η συντήρηση τζαμιών κ.λπ., δεν ανήκει στην διακριτική ευχέρεια των ελληνικών κυβερνήσεων. Συνιστά διεθνή υποχρέωση, την οποία προβλέπει η συνθήκη της Λωζάνης. Ως εκ τούτου, η χώρα μας δεν μπορεί να αποστεί από αυτήν χωρίς συνέπειες.

Αλλά ακόμη και αν θεωρείτο ότι η συνθήκη της Λωζάνης δεν δεσμεύει ουσιαστικά την Ελλάδα, όπως διατείνονται ορισμένοι ύστερα από την συρρίκνωση του ελληνισμού της Πόλης, τα πράγματα σε μια χώρα που θέλει να λέγεται ευρωπαϊκή δεν θα ήταν πολύ διαφορετικά. Διότι ο σεβασμός του δικαιώματος των μελών μειονοτικών ομάδων να αυτοπροσδιορίζονται με βάση όχι τα επισήμως αναγνωρισμένα κριτήρια αλλά διαφορετικά δεν ισοδυναμεί με αναγνώριση ενός προνομίου υπέρ αυτών, αφού δεν συνεπάγεται την απαλλαγή τους από τις υποχρεώσεις τους ως πολιτών. Αντίθετα, συνδέεται άρρηκτα με το δικαίωμά τους να αναπτύσσουν ελεύθερα την προσωπικότητά τους και να προβαίνουν, χωρίς κίνδυνο δυσβάστακτων συνεπειών, σε θεμελιώδεις επιλογές ζωής.

Ένα δικαίωμα που –είτε μας αρέσει είτε όχι– το Σύνταγμά μας αναγνωρίζει στους Έλληνες, αλλά και σε όλους όσους βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια.